ॐ

संस्कृतभारती (उत्तरतमिल्नाडु)

पत्राचारद्वारासंस्कृतम्

परीक्षा - शिक्षा

कालावधिः - होरात्रयम् अङ्काः – १००

कटकमासः शोभकृत्संवत्सरः जुलै 2023

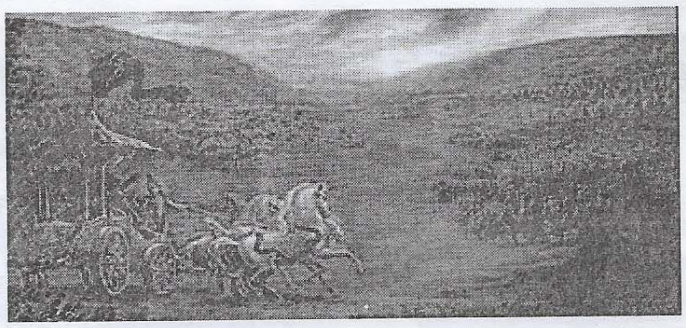

॥ उत्तिष्ठत, जाग्रत, प्राप्य वरान्निबोधत ॥

नाम (Name in English) _____

(Full name with initials/surname as it should appear in the certificate.)

पञ्जीकरण- सङ्ख्या (Regn. No) _____

जङ्गमदूरवाणी सं (Mobile No) _____

Email id _____

परीक्षाकेन्द्रम् – (Examination Centre) _____

वास-सङ्केतः (Res. Address with Pin code) _____

प्रथमो भागः
(उत्तराणि अत्र एव लिखत)

I (अ) अधः दत्तानां कृदन्तानाम् इतरे वचनरूपे लिखत। **(6)**

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
१)	_____	_____	पठन्तः
२)	विराजमानाम्	_____	_____
३)	_____	हे लिखन्त्यौ	_____
४)	कुर्वता	_____	_____
५)	_____	_____	खिद्यमानासु
६)	_____	_____	क्रीडतः

(आ) आवरणे दत्तस्य क्रियापदस्य उचितं शतृ / शानच् प्रत्ययान्तं रूपं रिक्तस्थाने लिखत। **(10)**

१) आतपे _____ महिलाभ्यः शीतपानं रोचते । (चलति)

२) सिंहं दृष्टवत्याः धेनोः पादाः _____ आसन्। (कम्पते)

३) असत्यं _____ तस्मिन् मम विश्वासः नास्ति। (कथयति)

४) दिलीपः _____ नन्दिनीम् अनुसृतवान्। (गच्छति)

५) मीराबायी अनेकानि कष्टानि _____ क्षमया जीवति स्म। (सहते)

६) जनाः आकाशे _____ विमानं पश्यन्ति। (उड्डयते)

७) अहितुण्डिकः सर्पं _____ गच्छति। (गृह्णाति)

८) पितुः _____ कोपात् पुत्रः भीतः। (उद्गच्छति)

९) सत्यं _____ भवत्या सर्वं साध्यते। (वदति)

१०) _____ बालकेषु गोपालः उन्नततमः। (वर्धते)

(इ) सति-सप्तमी प्रयोगं कृत्वा वाक्यानि लिखत। **(3)**

१) पुत्र: प्रवासत: आगत: । जनक: सन्तुष्ट: ।

_____

२) यदा शिशु: रुदन् आसीत् तदा माता आगतवती ।

_____

३) यदा वानर्य: कूर्दमाना: आसन् तदा बालिका: हसितवत्य: ।

_____

(ई) सन्धिं कृत्वा सन्धिनाम लिखत । (पञ्चानाम्) **(5)**

१) न वेदा: + न यज्ञा: २) धर्म्यात् + हि ३) कुर्वन् + आस्ते ४) शिष्य: + ते

५) तस्मात् + मनुष्येषु ६) एतत् + ऋतम्

	पदम्	सन्धिनाम
१)	_____	_____
२)	_____	_____
३)	_____	_____
४)	_____	_____
५)	_____	_____

(उ) सन्धिं विभज्य सन्धिनाम लिखत | (पञ्चानाम्) **(5)**

१) युद्धाच्छ्रेय: २) मृत्युर्ध्रुवम् ३) उट्टङ्कनम् ४) आब्रह्मभुवनाल्लोक:

५) आश्चर्यवच्च ६) षट्कोण:

	सन्धि-विभाग:	**सन्धिनाम**
१)	_____ + _____	_____
२)	_____ + _____	_____
३)	_____ + _____	_____
४)	_____ + _____	_____

५) _____ + _____ _____

ऊ) एतानि पदानि उपयुज्य वाक्यानि रचयत। (पञ्चानाम्) (5)

१) भुञ्जान: २) उवाच ३) दास्यति ४) आगत्य ५) पठ्यताम् ६) पातव्यम्

१) _____

२) _____

३) _____

४) _____

५) _____

ऋ) उचितं कृदन्तरूपं / लकाररूपं लिखत। (5)

१) वने सिंहै: _____। (गर्ज् - भावे)

२) धनिक: भिक्षुकाय धनं _____। (दा - विधिलिङ्)

३) सेवकेन पात्राणि _____। (मार्ज् - अनीयर्)

४) सीतायां पाठं _____ सत्यां अग्रजा संतुष्टा। (पठ् - क्तवतु)

५) छात्र: कक्ष्यां _____ उपविष्टवान्। (प्र + विश् - ल्यप्)

६) अनुज: जलं _____ पाकशालाम् अगच्छत्। (पा - तुमुन्)

७) संन्यासी भूतले _____। (शीङ् – लट्)

८) मया संस्कृतपरीक्षा _____। (उत् + तॄ - क्त:)

९) हरिण: तृणम् _____। (खाद् - लङ्)

१०) युवक: गीतं _____ नृत्यं करोति। (श्रु - शतृ)

ऋ) उचितं पदम् (√) इति चिह्नेन अङ्कयत। (5)

√

उदा : - कर्तृपदम्- एकवचनम्- पुं. (क: / कम् / केन)

१) ददती इति पदम् (शतृ / लट् / क्तवतु)

२) 'वसति'- अस्य भावे प्रयोग: (वसिते / उष्यते / वस्यते)

३) पुनर्मिलाम: - अत्र क: सन्धि: ? (लोप: / रेफ: / उकार:)

४) ज्ञापकक्रिया (विशेषक्रियापदम् / विशेषणम् /सतिसप्तमी)

५) कृ धातो: शानच् (कुरुत: / कृत: / कुर्वाण:)

ऌ) मेलयत, रिक्तस्थाने उत्तरं च लिखत। (5)

१) गान्धार:	दु:स्वप्ननाशक:	१) गान्धार:	_____
२) कालिदास:	स्वर:	२) कालिदास:	_____
३) वृकोदर:	लक्ष्मी:	३) वृकोदर:	_____
४) नारायण:	उपमा	४) नारायण:	_____
५) कराग्रे	केयूरवान्	५) कराग्रे	_____

ए) साधु (√) / असाधु (X) इति लिखत। (5)

१) यत् भर्तु: हितमेव इच्छति तत् कलत्रम्। (_____)

२) मनस्वी कार्यार्थी दु:खं सुखं च गणयति। (_____)

३) पानाय स्वादु तोयम् अलम्। (_____)

४) अगुणी गुणिनं वेत्ति। (_____)

५) भुवि नृणां सर्वं वस्तु भयान्वितमस्ति। (_____)

द्वितीय भाग: - संस्कृतभाषया उत्तराणि लिखत।

(उत्तराणि उत्तरपत्रे लिखत)

II अ) एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत। (पञ्चानाम्) **(5)**

१) श्रीकृष्ण: केन आयुधेन शिशुपालं प्राहरत् ?

२) युधिष्ठिर: किरातं कुत्र प्रेषितवान् ?

३) के पूर्वं पाण्डवानां पौरुषम् अभिनन्दन्ति स्म ?

४) युधिष्ठिर: किमर्थं महान्तम् आनन्दम् अनुभूतवान् ?

५) शिव: अर्जुनाय किम् अस्त्रं दत्तवान् ?

६) श्रीकृष्ण: किं प्रतिज्ञावचनं दत्तवान् ?

७) अप्सरसां चेष्टा: किमर्थं विफला: जाता: ?

आ) एकं विषयमधिकृत्य ६-८ वाक्यै: संस्कृतेन प्रबन्धं लिखत । **(5)**

१) रेल्-स्थानकस्य दृश्यम्

अथवा

२) पुस्तकानि मम मित्राणि

इ) प्रश्नस्य उत्तरं ४-५ वाक्यै: वर्णयत (संस्कृतेन) । **(3)**

किरातेन वर्णितस्य दुर्योधनस्य राज्यशासनवृत्तान्त: ।

अथवा

श्रीकृष्णस्य इन्द्रप्रस्थप्रयाणस्य विवरणम् ।

(ई) ससन्दर्भं विवृणुत । (संस्कृतेन) (द्वे एव) **(6)**

१) " एकत्र देवकार्यम् । अन्यत्र बन्धुकार्यम् । किं करोमि ? "

२) " दुष्टा: तत्काले सुखमनुभवन्ति । अन्ते विनश्यन्ति । "

३) " शान्ति: मुनीनां स्वभाव: । स: स्वभाव: नृपाणां न । "

उ) गद्यांशं पठित्वा संस्कृतेन उत्तरं लिखत । **(5)**

निसर्गस्य परिरक्षणं समग्र-जगति मनुष्यस्य परमो धर्म: वर्तते । तस्य अङ्गभूता: वन्यजन्तव: वनस्पत्योषधय: कीट-पतङ्ग-मधुमक्षिका: इत्यादय: ।

वृक्षाणाम् आरोपणं संवर्धनं च वनप्रदेशस्य क्षेत्रफलं विस्तारयति । वृक्षा: पुष्पफलच्छायादीनि प्राणवायुं च ददति । अनेकेषां पक्षीणां जीवजन्तूनां च आश्रयभूता: वृक्षा: । अपि च,ते अतिवृष्ट्या जायमान-प्रवाहस्य अवरोधका: भूत्वा मृत्तिकानाशं निवारयन्ति ।

वृक्षाणाम् उत्पत्तौ संवर्धने च परमाधारभूता: सन्ति कीट-पतङ्ग-मधुमक्षिका:। यानि पुष्पाणि पुष्प्यन्ति,फलानि फलन्ति , धान्यानि च उत्पद्यन्ते तेषां मूल-कारणमस्ति परागस्पर्शक्रिया (pollination) । एतै: कीटादिभि: एषा प्रक्रिया सम्प्रवर्तते । एतेषां सुमहता उपकारेण एव आहारोत्पादनं साध्यम् इत्यत्र तु न संशय:। किन्तु अद्यत्वे कृषिक्षेत्रादिषु क्रियमाण-कीटनाशक-सिञ्चनेन असङ्ख्याका: कीटपतङ्गादय: म्रियन्ते, नगरप्रदेशेषु औद्योगिक-यन्त्रादिभ्य: वाहनादिभ्य: च निर्गच्छत: धूमात् जायमान-मलिनवायु: अपि तान् कीटादीन् बाधते । किञ्च, रात्रिषु ज्वलन्तीनां विद्युद्दीपानां प्रकाशात् अपि कीटादय: अपायग्रस्ता: भवन्ति ।

अत: पर्यावरणस्य परिरक्षणे यथा बाधा न भवेत् तथा जागरूकतावहनम् अस्माकम् आद्यं दायित्वमस्ति ।

१) निसर्ग-परिरक्षणस्य अङ्गभूता: के ?

२) वृक्षा: मृत्तिकानाशं कथं निवारयन्ति ?

३) कीटपतङ्गादीनां नाशनस्य एकं कारणं लिखत ।

४) मनुष्यस्य आहारोत्पादनं कथं साध्यं भवति इति वाक्यद्वयेन स्पष्टी-कुरुत ।

५) पद-द्वयस्य प्रथमाविभक्तिरूपं लिखत -

अ) निर्गच्छत:

आ) ज्वलन्तीनाम्

तृतीय: भाग: (संस्कृत/ तमिल् /आङ्गलभाषया उत्तरं लिखत ।)

III (अ) अन्वयरचनां, तात्पर्यं च लिखत । (एकस्य श्लोकस्य) (6)

दृष्ट्वेमं स्वजनं कृष्ण युयुत्सुं समुपस्थितम् ।
सीदन्ति मम गात्राणि मुखं च परिशुष्यति ॥

अथवा

तस्य सञ्जनयन् हर्षं कुरुवृद्ध: पितामह: ।
सिंहनादं विनद्योच्चै: शङ्खं दध्मौ प्रतापवान् ॥

(आ) सन्धिच्छेदं प्रदर्श्य प्रतिपदार्थं तात्पर्यं च लिखत । (एकस्य सुभाषितस्य) (6)

दिनयामिन्यौ सायं प्रात: शिशिरवसन्तौ पुनरायात: ।
काल: क्रीडति गच्छत्यायु: तदपि न मुञ्चत्याशावायु: ॥

(अथवा)

व्यसनानन्तरं सौख्यं स्वल्पमप्यधिकं भवेत् ।
काषायरसमासाद्य स्वाद्वतीवाम्बु विन्दते ॥

(इ) एकं न्यायं विवृणुत । (2)

१) अन्धपङ्गुन्यायः २) पिष्टपेषणन्यायः ३) गड्डरिकाप्रवाहन्यायः

ई) पठितस्य सुभाषितस्य आधारेण ४-५ वाक्यैः उत्तरं लिखत । (3)

१) वर्षशतं जीवितः मनुष्यस्य आयुः कालः कथं व्ययीभवति ?

अथवा

२) विना अपि ऐश्वर्यं प्रकृतिमहतां मण्डनानि कानि ?

(उ) एकस्याः प्रहेलिकायाः उत्तरम् अर्थं च लिखत । (3)

वृक्षाग्रवासी न च पक्षिजातिः
तृणं च शय्या न च राजयोगी ।
आपीतवर्णो न च हेमधातुः
अतश्च ताम्रः सुरसः क एषः ?

(अथवा)

विराजराजपुत्रारेः यन्नाम चतुरक्षरम् ।
पुर्वार्धं तव वैरीणां परार्धं तव सङ्गरे ॥

(ऊ) एकस्याः सूक्तेः अर्थं लिखत । (2)

॥ धर्मं जिज्ञासमानानां प्रमाणं परमं श्रुतिः ॥

(अथवा)

॥ वृत्तेन हि भवत्यार्यो न धनेन न विद्यया ॥

जयतु संस्कृतम् *जयतु भारतम्*